

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1938.

Andra kammaren.

Nr 44.

Onsdagen den 8 juni.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 30 och den 31 nästlidna maj samt för den 1 innevarande juni.

§ 2.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**, som anförde: Herr talman! I en med denna kammares tillstånd framställd interpellation har herr O. Wallén berört vissa spörsmål rörande granskningen av statsverkets räkenskaper och i anslutning därtill till mig riktat följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att vidtaga sådana åtgärder att granskning av de statliga beskattningslängderna må omfatta kontroll jämväl däröver att den skattskyldige icke erlagt högre skattebelopp än som rätteligen bort ske samt att den skattskyldige, i de fall då sådant förhållande konstaterats, beredes möjlighet att återfå det för mycket erlagda beloppet?

Granskningen i riksräkenskapsverket av de statliga taxeringslängderna avser huvudsakligen kontroll av den utav häradskrivare m. fl. debiteringsförrättare verkställda debiteringen, medan däremot den av beskattningsnämnderna verkställda taxeringen endast i vissa undantagsfall är föremål för granskning. Riksräkenskapsverket äger nämligen enligt 136 § taxeringsförordningen framställa anmärkning rörande verkställd taxering allenast beträffande uträknande enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt av skatteprocent och skattens grundbelopp för svenskt aktiebolag samt enligt förordningen om utjämningskatt av skattens grundbelopp.

Kontrollen av de påförda skattebeloppen har i fråga om andra skattskyldiga än svenska aktiebolag av praktiska skäl begränsats att normalt avse de fall, då det beskattningsbara beloppet överstiger 1,000 kronor. Då vid granskningen uppmärksammas, att skattskyldig debiterats för lågt belopp och felet uppgår till minst 30 kronor, framställes anmärkning. Uppmärksammas vid granskningen, att skattskyldig debiterats för högt belopp, kan riksräkenskapsverket lämna vederbörande underrättelse om feldebiteringen. Granskningen inom riksräkenskapsverket av taxeringslängderna är emellertid icke avslutad inom sådan tid, att meddelande om vid denna granskning uppmärksammas felaktighet i debiteringen kan vara den skattskyldige till handa före besvärstidens utgång, d. v. s. natt och år efter det skatten avfordrats den skattskyldige.

Frågan angående åtgärder för att vid granskning konstaterad felaktig debitering skall kunna rättas jämväl i sådana fall, då det debiterade beloppet är för högt, har redan tidigare varit föremål för övervägande. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1924 framhöll riksräkenskapsverket bland annat, att det med hänsyn till de i många fall svårtydbara bestämmelserna i

*Svar å
interpellation.*

Svar å interpellation. (Forts.)

skatteförfattningarna knappast vore tänkbart, att den skattskyldige såsom regel skulle kunna märka eventuella felräkningar och dylikt, som kunde förekomma vid skatternas uträknande. Riksräkenskapsverket höll därför före, att det vore med billighet och rättvisa förenligt, att restitution skulle kunna äga rum jämväl i de fall, då verket vid sin granskning uppmärksammat, att skattebelopp på enskildas bekostnad oriktigt kommit statsverket tillgodo.

Riksräkenskapsverkets berörda skrivelse överlämnades av Kungl. Maj:t till 1923 års taxeringssakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörandet av de sakkunnigas uppdrag. I betänkande den 30 juni 1925 framhöllo de sakkunniga, att en rationell lösning av förevarande spörsmål enligt de sakkunnigas uppfattning borde inriktas mindre på att åstadkomma olika möjligheter för vinnande av restitution än på ett noggrannare taxerings- och debiteringsförfarande. I sådant syfte föreslogo de sakkunniga vissa åtgärder, som enligt de sakkunnigas uppfattning skulle medföra minskning i antalet felaktigheter i taxeringslängderna.

I anslutning härtill och i enlighet med vissa av 1926 års besparingssakkunniga framställda förslag har genom beslut av 1927 års riksdag kontrollen av ortsavdragen samt de beskattningsbara beloppen för andra skattskyldiga än svenska aktiebolag överflyttats till prövningsnämnderna. Härigenom och då debiteringsförrättarna numera hava vunnit större rutin i fråga om uträknande av skattebeloppen, har antalet av vid granskningen i riksräkenskapsverket konstaterade felaktigheter i taxeringslängderna avsevärt minskats. Under år 1924 framställda skatteanmärkningar uppgingo sålunda till 2,742, medan motsvarande antal åren 1935—1937 var respektive 55, 106 och 65. De anmärkta beloppen för sistnämnda tre år uppgingo till respektive 20,912, 50,264 och 35,456 kronor. Under innevarande år ha hittills framställts 61 anmärkningar å sammanlagt 19,489 kronor.

Vad åter angår för högt debiterade skattebelopp har vid granskningen av 1934, 1935 och 1936 års taxeringslängder enligt av vederbörande gransknings-tjänstemän förda anteckningar antalet fall, då skattskyldig debiterats med mer än 30 kronor för högt belopp, uppgått till respektive 29, 18 och 62 stycken å tillhoppa respektive 20,439, 18,919 och 39,472 kronor. Den omständigheten att skatt debiterats med för högt belopp i nämnda antal fall, behöver naturligtvis icke innebära att för mycket skatt verkligen blivit uttagen, eftersom möjlighet funnits till ändring i debitering till följd av besvär eller till avkortning av debiterade skattebelopp.

Antalet fall, där för hög debitering kunnat konstateras, är sålunda numera jämförelsevis ringa och det antal fall, då för högt belopp uttagits, säkerligen än lägre. Huruvida den skattskyldiges besvärsrätt likväl bör kompletteras med ett restitutionsförfarande på statlig myndighets initiativ, är en ingalunda lättlost fråga, till vilken jag icke är beredd att nu intaga någon bestämd ståndpunkt. Emellertid kommer jag att hava min uppmärksamhet riktad på frågan och, därest möjlighet yppar sig, föreslå åtgärder i det syfte, interpellationen avser.

Härefter yttrade

Herr Wallén: Herr talman! Jag ber att få till herr statsrådet uttala mitt tack för vänligheten att vilja besvara min interpellation och för herr statsrådets välvilliga inställning till den av mig i interpellationen framförda frågan.

Av herr statsrådets svar framgår att de belopp — respektive 20,439, 18,919 och 39,472 kronor — som under åren 1935—1937 konstaterats vara för högt

Svar å interpellation. (Forts.)

debiterade, ungefärligen motsvara de belopp, som enligt av riksräkenskapsverket framställda anmärkningar blivit för lågt debiterade. Då emellertid ingen skyldighet föreligger för vederbörande befattningshavare att taga hänsyn till sådana fall, där för hög debitering förekommer, är det ju ingalunda omöjligt, att dessa fall äro flera än vad den av vederbörande granskningstjänstemän pri- vat förda statistiken utvisar. I varje fall kan jag icke finna det förenligt med statens värdighet att man, då fråga är om för lågt debiterat belopp, indriver detsamma, medan man i motsatta fallet icke vidtager effektiva åtgärder för rättelses vinnande.

Det lär väl icke vara uteslutet, att sådana åtgärder komma att medföra vissa — om ock relativt ringa — kostnader för statsverket, men denna omständighet kan icke få lägga hinder i vägen för genomförandet av en reform inom ifrågavarande område, detta så mycket mindre som skattebestämmelserna, sedda ur menige mans synpunkt, måste anses vara av mera invecklad beskaffenhet, och skatteuträkningarna svåra, jag vågar säga i vissa fall omöjliga att kontrollera av folk i allmänhet.

Med tillfredsställelse har jag därför tagit fasta på herr statsrådets utfästelse att vidtagna åtgärder i det syfte interpellationen avser.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Efter att på begäran ånyo hava erhållit ordet yttrade

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! I en med denna kammars tillstånd framställd interpellation har herr Lithander berört vissa förhållanden beträffande systembolagens restaurangrörelse och i anknytning därtill till mig framställt följande frågor:

»1) På vilka paragrafer i gällande förordningar och på vilken tolkning av dessa stöder sig myndigheterna beträffande monopoliseringen av restaurangrörelsen i Sverige i den mån den redan ägt rum?

2) Vilka äro de sammanlagda årliga kostnaderna för systembolagen respektive av dem bedrivna restaurangnäring och vilka belopp har staten samtidigt erhållit av inkomsten?»

Jag beklagar, att detta svar icke kan bli lika kortfattat som svaret till herr Wallén.

Då systembolagsorganisationen vid mitten av 1800-talet för första gången framträdde i vårt land, var den egentliga upprinnelsen därtill behovet av en genomgripande förbättring av utskänkningsförhållandena särskilt å de för den stora allmänheten avsedda utskänkningsställena av mera enkel beskaffenhet. Det lär icke heller råda delade meningar om att systembolagen på detta område gjort en mycket betydelsefull insats.

Redan före tillkomsten av 1937 års rusdrycksförsäljningsförordning hade utvecklingen fört därhän, att utskänknings av spritdrycker omhänderhades av systembolagen å praktiskt taget samtliga fristående restauranger av här åsyftat slag eller de s. k. folkrestaurangerna. Det ansågs ha ingått i det allmänna medvetandet, att utskänknings av spritdrycker å sådana ställen icke borde vara anförtrodd åt enskilda näringsidkare utan helt ankomma på allmännyttiga organ. Denna tanke har kommit till direkt uttryck i 1937 års förordning. Där stadgas nämligen i 3 kap. 15 §, att överlåtelse av tillstånd till utskänkning, som omfattar spritdrycker, icke må ske i fråga om restaurang eller avdelning av restaurang, som med hänsyn till sin allmänna beskaffenhet, varupris eller kundkrets är att beteckna såsom folkrestaurang. Alltjämt förekom-

*Svar å
interpellation.*

Svar å interpellation. (Forts.)

mer emellertid i åtskilliga fall, att enskilda vid sidan om rörelse av högre klass bedriva även folkrestaurangrörelse i därför avsedda särskilda avdelningar, vanligen kallade bakfickor. På grund av nyssnämnda stadgande i den nya förordningen måste antingen rörelsen i dessa bakfickor vid förordningens ikraftträdande den 1 oktober i år nedläggas, i vilket fall rörelsen på restaurangen helt och hållet blir av högre klass och alltså kan överlåtas, eller också kan rörelsen, om bakfickan alltjämt skall hållas öppen, icke överlåtas och måste under sådana förhållanden bedrivas av bolaget. I det övervägande antalet fall torde bakfickorna komma att nedläggas, varigenom förutsättning för rörelsens överlåtande alltjämt kommer att föreligga.

Under det första skedet av systembolagens verksamhet — medan bolagens rörelse väsentligen var begränsad till utskänkning å lokaler avsedda för de bredare folklagren — var denna rörelse i regel anordnad så, att endast själva utskänkningsdrevs av bolaget genom en av bolaget anställd föreståndare, som till bolaget inlevererade vinsten å rusdrycker och maldrycker, medan serveringen av mat, kaffe, läskedrycker och dyl. utövades av föreståndaren för egen räkning. I regel uppbar föreståndaren lön för sin befattning med utskänkningsdrevet, varjämte han av bolaget fick bidrag till vissa omkostnader. Denna anordning — det s. k. föreståndaresystemet — visade sig emellertid vara mindre tillfredsställande ur ekonomiska och sociala synpunkter. Redan åren 1911 och 1912 började aktiebolaget Göteborgssystemet i Stockholm övertaga även den egentliga restaurangrörelsen för egen del, något som visade sig vara långt förmånligare såväl för allmänheten som för bolaget. Då sedermera aktiebolaget Stockholmssystemet år 1914 började sin verksamhet i huvudstaden, bildades ett särskilt dotterbolag, som övertog själva restaurangrörelsen å nästan samtliga bolagsutskänkningsrörelser i Stockholm. Under de senast förflutna 25 åren ha i riket inrättats ytterligare fyra dylika ännu kvarstående restaurangbolag — i Göteborg, Malmö, Norrköping och Örebro — varjämte systembolagen på orter, där restaurangbolag icke inrättats, i stor utsträckning själva övertagit bedrivandet av restaurangrörelsen och alltså övergivit anordningen med föreståndare, som hade vinst på mat, kaffe, läskedrycker och dylikt.

Denna utveckling har konfirmerats vid den revision av rusdryckslagstiftningen, som resulterade i 1937 års försäljningsförordning. Rusdryckslagstiftningsrevisionen uttalade sålunda, att föreståndaresystemet i regel icke borde komma till användning i systembolagens rörelse utan efter hand avvecklas. Den naturligaste organisationsformen för ett systembolags egen restaurangrörelse av mindre omfattning eller av enklare beskaffenhet vore, anförde revisionen vidare, att rörelsen bedreves av bolaget i egen regi och sålunda inginge som en integrerande del av bolagets verksamhet. I vissa fall talade dock åtskilliga skäl för att restaurangrörelsen omhänderhades av ett särskilt restaurangbolag, som vore särskilt bildat för ändamålet och över vars ledning systembolaget hade det avgörande inflytandet. Där restaurangrörelsen vore mera omfattande, och i synnerhet där den även inbegrepe restaurangföretag av högre klass, borde rörelsen bedrivas genom restaurangbolag. Detta revisionens uttalande preciserades ytterligare av bevillningsutskottet vid 1937 års riksdag i dess betänkande nr 28, vilket godkändes av riksdagen. Utskottet yttrade bland annat, att utskottet ej funnit anledning till erinran mot departementschefens uttalande i propositionen, att bolagen såsom regel borde driva själva restaurangrörelsen å sådana folkrestauranger, där utskänkningsdrevet utövades av bolagen, samt att bolagen borde ha möjlighet att driva restaurangrörelse jämväl av högre klass. Enligt utskottets mening borde bolagen emellertid endast i undantagsfall driva restaurangrörelsen i egen regi. Denna verksamhet borde i stället, såvitt möjligt, anförtros åt restaurangbolag.

Svar å interpellation. (Forts.)

Den nya förordningen, som innehåller detaljerade regler beträffande restaurangbolagens förvaltning, har lämnat öppet, hur många restaurangbolag som böra bildas. Den möjligheten förefinnes, att varje systembolag bildar ett restaurangbolag såsom dotterbolag. Därvid skulle emellertid i ett stort antal fall inträffa, att restaurangbolagen komme att utöva rörelsen endast å en restaurang. I dylikt fall skulle restaurangbolagets allmänna administrationskostnader komma att belasta inkomsterna från en enda restaurang. Det ligger i öppen dag, att det skall ställa sig vida gynnsammare i ekonomiskt hänseende att driva ett flertal restauranger under gemensam förvaltning. Med hänsyn härtill och då det syntes ändamålsenligt att åtminstone för närvarande icke utvidga restaurangbolagsorganisationen utöver de förefintliga fem bolagen, ha dessa restaurangbolag utvidgats till sina verksamhetsområden, så att flere systembolag för sina detaljhandelsområden ingått såsom delägare i de bestående restaurangbolagen. Denna anordning har möjliggjort, att de redan i bolagens ägo befintliga restaurangföretagen, av vilka de flesta såsom folkrestauranger från och med oktober 1938 icke få drivas av enskilda personer, kunnat organiseras så, att den fortsatta driften utövas och övervakas på ändamålsenligaste sätt.

Som jag nyss nämnde uttalade bevillningsutskottet vid 1937 års riksdag, att systembolagen borde ha möjlighet att driva restaurangrörelse jämväl av högre klass. Så har tidigare skett på ett fåtal orter i landet och i allmänhet endast efter framställning från de kommunala myndigheternas sida. I regel har det varit fråga om företag på mindre orter, där en restaurangrörelse av högre klass och en folkrestaurangrörelse varit förenade eller kunnat förenas.

Efter antagandet av 1937 års försäljningsförordning har fråga om övertagande av restaurangrörelse av högre klass egentligen varit före i endast fyra fall. I Eskilstuna uppföres enligt stadsfullmäktiges beslut ett stort komplex, som är avsett att förena första klass restaurangrörelse och folkrestaurang. Från stadens sida har framställning gjorts sedan flera år tillbaka, att därvarande bolag måtte få övertaga driften, men kontrollstyrelsen har tidigare vägrat lämna ett dylikt medgivande. Senare har emellertid kontrollstyrelsen, enligt vad styrelsen uppgivit, dels till följd av den nya förordningens bestämmelser och dels på grund av att ett särskilt organ, det ombildade restaurangbolaget för Stockholm med omnejd, tillkommit, icke velat motsätta sig stadens förnyade hemställan. I Kungsbacka gjorde innehavaren av stadshotellet konkurs, och hotellet kunde ej öppnas efter restauranglockouten. Stadsfullmäktige anhöllo enträget hos Göteborgs Restaurangaktiebolag, att detta måtte övertaga driften å hotellet. Bolaget har tillmötesgått stadens framställning, dock endast under den förutsättningen, att stadens folkrestaurangrörelse, som varit fördelad på två rättigheter, båda bedrivna av systembolaget, förlägges till stadens hotell. Härigenom har rättigheternas antal minskats från tre till en. I Tidaholm finnes för närvarande en staden tillhörig, av enskild person utövad restaurang med såväl första klass som folkrestaurangrörelse. Enär folkrestaurangen efter den 30 september i år ej kan bedrivs av enskild person, och då en uppdelning av restaurangen på två skilda innehavare icke kan ske, kommer restaurangen att efter den 30 september övertagas av Skövde systemaktiebolag, som bedriver rörelsen därstädes genom restaurangaktiebolaget för Västra Sverige. Initiativet till denna förändring har tagits av staden. Slutligen ha i Skövde staden och restaurangbolaget för Västra Sverige i förening förvärvat hotell Billingen av ett enskilt konsortium, och kommer därstädes i fortsättningen att förutom förstaklassrörelsen jämväl bedrivs den folkrestaurangrörelse, som hittills utövats på annat håll i staden. Även här sker alltså

Svar å interpellation. (Forts.)

en minskning i utskänkningsrättigheternas antal. Liksom i tidigare här omnämnda fall har initiativet tagits av staden.

Det kan i detta sammanhang tilläggas, att enligt vad jag inhämtat ett flertal privata restaurangrörelser av högre klass på sista tiden under hand erbjuddits vederbörande restaurangbolag till övertagande men att dessa anbud, som tillkommit uteslutande på de enskilda restauratörernas eget initiativ, blivit avböjda.

I interpellationen anföres bland annat, att inom denna näringsgren skulle råda »en rättslöshet för näringsidkaren, som på intet annat område inom svenskt liv».

I anledning härav vill jag erinra att sedan snart 100 år tillbaka rättigheter till rusdrycksförsäljning i vårt land varit tidsbegränsade i syfte att tillförsäkra samhället och de av detsamma tillskapade organen möjlighet att pröva, huruvida utskänkningsrörelse bör bedrivas och i vilka former detta bör ske. En person, som upptager verksamhet på detta område, måste på grund av den återkommande prövningen av de upplåtta rättigheterna vara väl underkunnig om de på området gällande förhållandena. I den nya förordningen har genom stadgande i 3 kap. 17 § 1 mom. öppnats möjlighet att anföra besvär hos länsstyrelse, om systembolag avslagit framställning om överlåtelse av tillstånd. Då därtill kommer, att i samband med den nya förordningens tillkomst direktiv lämnats om ersättning till näringsidkare i viss omfattning för rörelse, då systembolag beslutar om övertagande eller nedläggning av tidigare utövad rörelse, lär det icke kunna göras gällande, att statsmakterna på detta område försatt den enskilde näringsidkaren i ett sådant rättslöst läge, som interpellanten synes förmena. Beträffande de övertaganden av restaurangrörelser, som hittills ägt rum, har något missnöje med villkoren icke framförts till kontrollstyrelsen.

Med det nu anförda torde jag ha besvarat interpellantens första fråga.

Till svar å interpellantens andra fråga vill jag meddela följande uppgifter:

Enligt den officiella ännu ej publicerade statistiken för år 1937 hade systembolagen i bruttoinkomster från den av dem bedrivna utskänknings- och restaurangrörelsen 16,728,000 kronor, därav å rusdrycker 9,500,000 kronor. Då bruttoomkostnaderna — hyror, löner, personalkost, bränsle och lyse, vatten och tvätt, förbrukningsartiklar och övriga omkostnader — jämte avskrivningar å restauranginventarier uppgingo till 8,460,000 kronor, återstod en nettovinst av 8,268,000 kronor. Sedan en viss del av nettovinsten — eller ungefär 3,070,000 kronor — tagits i anspråk för centrala administrationsomkostnader och dylikt ävensom för skatter till stat och kommun — beräknade till 1,760,000 kronor — torde statsverket av ifrågavarande rörelse ha bekommit i runt tal 5,200,000 kronor under rusdrycksmedelstiteln.

Härpå anförde:

Herr Lithander: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få framföra mitt tack för att han svarat på min interpellation och för att han hade vänligheten att redan i går ställa svaret till mitt förfogande.

Jag kan emellertid, herr talman, inte ha samma ljusa syn beträffande de enskilda näringsutövarna som herr statsrådet har. Det ha inte heller dessa näringsidkare själva. De se nog åtskilligt annorlunda på saken än herr statsrådet i detta fall gör. Anledningen till, att de inte kunna se på framtiden med lika stort hopp som herr statsrådet, är att de se förhållandet mellan orsak och verkan, att de se verkan av de åtgärder, som undan för undan vidtagits gent emot denna näringsgren, ehuru dessa visserligen skett i enlighet med gällande för-

Svar å interpellation. (Forts.)

fattningar. Den möjlighet dessa enskilda näringsidkare tidigare haft att driva sin rörelse i konkurrens med restaurangbolagen, se de undan för undan dragas in. Och det ligger inte något litet i den åtgärd, som nu är vidtagen, nämligen att den rörelse i fråga om folkrestauranger, som de tidigare drivit i förening med sin andra rörelse, drages in. Den får inte längre drivas av dem enligt de direktiv riksdagen lämnat, ehuru de väl säkerligen kunna driva den med samma omvårdnad ur allmän synpunkt och med iakttagande av den ordning som är nödvändig. Om en företagare inte iakttar denna ordning, kan givetvis en sådan rättighet indragas.

Vidare skulle jag vilja säga, att de erbjudanden, som från enskildt håll äro gjorda om inlösen, också ha sin bakgrund i statsmakternas ingripanden på detta område. Den som var med, när på sin tid monopoliseringen inom vinhandelnärningen ägde rum, och såg de metoder som då användes för att — som det hette — göra vederbörande mjuka och benägna för att hellre överlämna sin näring till det allmänna än att fortsätta en hopplös kamp, kan nog spåra samma förhållande beträffande de erbjudanden om inlösen, vilka nu äro gjorda och som inte ha den alldeles frivilliga karaktär, som herr statsrådet ville göra gällande. Jag kan nämna, att det finns orter — jag syftar då inte på dem, som herr statsrådet uppräknade, där de enskilda rörelserna redan övertagits av bolagen, men på orter där det väl bara är en tidsfråga när så sker — där det lagts ner mycket stora pengar av skattemedel, mycket betydande för respektive orter, med den beräkningen, att de skulle få bedriva rörelsen, som hittills skett. Med den inställning, de makthavande ha, är det säkerligen bara en tidsfråga, när de tvingas att överlåta dessa rörelser, även om det kommer att ske under sådan form, att överlåtelsen, som det heter, sker frivilligt. Jag kan, när herr statsrådet nämnde Eskilstuna, säga, att även i fråga om vad där förekommit kan man nog ha en annan uppfattning. Det stod i Östgötakorrespondenten för den 13 maj i år ett avtryck ur Eskiltunakuriren av följande lydelse: »Det stora Stockholmsbolaget (Sara) har, för att taga ett exempel, redan skisserat en utvidgning, som kommer att lägga praktiskt taget alla restauranger Mälaren runt under dess domvärjo. Det har för en billig penning på fem år hyrt det nya miljonpalatset i Eskilstuna och försäkrat sig om monopol på restaurangrörelsen inom staden. Efter fem år lär bolaget kunna diktera sina egna villkor. Den nya spritlagstiftningen — som Eskiltunakuriren för något år sedan opponerade sig mot under rubriken 'Tillbaka till syltorna' — utesluter varje konkurrens. Det kommer inte att finnas mer än en aspirant på jätteföretaget, och här liksom anorstädes kan Sara-bolaget själv bestämma både hyror och priser, samtidigt som det kommer att 'rationalisera' sina inköp, så att ortens leverantörer och skattedragare i stort sett ställas utanför.» Statsrådet nämnde, att sådant skett först på sista tiden. Men jag kan nämna, att redan för flera år sedan stod det i en tidskrift som hette »Den aktive handelsresanden», under rubriken »Hotellväsendets monopolisering» följande: »I diskussionen om våra näringspolitiska problem är det icke ofta restauratörnärningen och dess framtida möjligheter upptagas till närmare belysning. Ämnet saknar emellertid icke allmän betydelse, skriver en författare i 'Restauratören'. Det ligger faktiskt så till för närvarande, att hela det svenska hotellväsendet håller på att monopoliseras.»

»Det skulle alldeles säkert icke skada, att frågan om hotellväsendets monopolisering upptoges till mer allmän diskussion», slutar den citerade tidningen. Helt nyligen stod i Sydsvenska dagbladet — det var för övrigt den 6 maj i år — en artikel, däri följande förekommer: »På samtliga håll» — man hade tidigare nämnt några platser, där koncentration pågår — »hålla dessa företag som bäst på att koncentrera allt mer och mer av restaurangnärningen inom sina om-

Svar å interpellation. (Forts.)

råden i sina händer. Till Göteborgsbolaget kommer t. ex. att höra tio stads- och badhotell samt 36 folkrestauranger.» Och litet längre ner står det i fråga om Skåne, att man där är beroende av Aktiebolaget Malmörestauranger. Det säges följande: »Först då blir det möjligt att bedöma, i vilken grad socialiseringen av denna näring drivits fram med hjälp av lagstiftningen. Att det rör sig om en klar socialisering torde icke kunna bestridas.» Längre ner står det, att inte har detta skett så alldeles frivilligt från de enskilda köllarmästarnas sida.

Några dagar senare stod det i samma tidning ett meddelande om, att restaurangbolaget i Malmö ökat sitt kapital från 202,100 kronor till 600,000 kronor och samtidigt därmed också ändrat sitt namn, vilket ju allt tyder på, att man där nere har att emotse just en sådan utveckling, som tidigare erinrats om.

I en västkusttidning av samma dag, alltså den 5 maj, återfinnes en artikel under rubriken »Socialisering på omvägar». I denna artikel erinras om, att efter riksdagens beslut s. k. folkrestauranger inte få drivas av enskilda personer. I samma artikel pekar man vidare på de väldiga resurser, som denna stora koncern givetvis förfogar över. Det blir oerhört svårt för den enskilde näringsutövaren, som endast har sin hårt beskattade årsvinst att röra sig med, att kunna konkurrera med systembolagen, som — jag återkommer till denna fråga senare — föfoga över skattemedel, som emellertid enligt min mening borde inlevereras till statsverket.

Det gör ett ganska egendomligt intryck, när man läser och studerar dessa handlingar och därvid å ena sidan iakttagger den monopolisering, som här faktiskt äger rum över hela landet, och som utan tvivel också är åsyftad med den formulering, som givits förordningen, och när man å andra sidan i förklaringarna under rubriken om »rätt till detaljhandel» får läsa, att i de fall när systembolag övertagit sådana här restauranger, har detta skett i några fall i syfte att undanröja för allmänheten ogynnsamt verkande monopol. Det är emellertid just en sådan där monopolbildning, som vederbörande här äro i färd med att införa, och vilket jag riktar min anmärkning emot. Jag vill säga herr statsrådet, att jag för min del ingalunda ogillar, att det råder skick och ordning på detta område, men vad jag mycket starkt reagerar emot är, att det allmänna med maktspråk och med insättande av sina väldiga resurser skall pressa den enskilde ur hans positioner. Min huvudsynpunkt på hela den föreliggande frågan har varit den, att de medel, som systembolagen intjäna, till sin natur äro skattemedel. I förklaringarna på sid. 5 i handboken står under rubriken »Allmänna bestämmelser», vilket vi för övrigt alla känna till, att förutom omsättningsskatt utgår på spritdrycker, som utskänkas, en utskänkningsskatt, som utgör 2 kronor per liter för annat egentligt brännvin än renat brännvin å 40 volymprocent alkohol och 4 kronor per liter för andra spritdrycker, medan för renat brännvin å 40 volymprocent alkohol någon utskänkningsskatt ej utgår. Det är sålunda ett mycket högt skattetryck som träffar spritdryckerna; och detta med rätta. För egen del har jag som sagt ingenting emot denna kraftiga beskattning, men som riksdagsman måste jag säga, att dessa skatteintäkter oavkortade böra ingå till statsverket, och att systembolagen inte, såsom nu sker, böra få använda dessa medel till inköp av fastigheter.

Vi behandlade häromdagen här i riksdagen en fråga, som gällde försäljning av ett litet staten tillhörigt jordområde. Det var fråga om en avsöndring, värderad till 400 kronor, från en egendom, som kostade 18,500 kronor. I det fallet hade statsutskottets vederbörande avdelning rest för att på ort och ställe studera frågan. Vi ha här i riksdagen alltid varit inställda på en rent utav oerhörd noggrannhet så snart det gällt frågor om köp eller försäljning som sker med statsmedel. Enligt gällande förordning på detta område har möjlig-

Svar å interpellation. (Forts.)

het funnits att fondera vissa medel för betalning av utskylder. Men att man skulle ha rätt att, på sätt som sker, köpa fastigheter genom medel, som till sin natur äro skattemedel, har åtminstone inte jag kunnat utläsa ur författningen. Om jag kunde övertyga herr statsrådet så att han ändrade sin uppfattning mera i linje med min, är jag övertygad om, att ingen skulle visa sig mera angelägen än herr statsrådet att se till, att staten finge ha sitt ord med i laget, när det gäller sådana här frågor. Som det nu är har staten emellertid ingen möjlighet att kunna göra sin röst hörd, och det är dock inga småsaker, som det här rör sig om.

I 3 § rusdrycksförsäljningsförordningen heter det nu: »All försäljning av rusdrycker skall ordnas och handhavas så att därav uppkommer så ringa skada som möjligt.» På den punkten är vi alla fullkomligt ense. Att märka är här, att det ursprungligen använda ordet »ordnas» i lagtexten ersatts med »ordnas och handhavas». Detta får emellertid ingalunda betyda, att kontrollstyrelsen får handskas med dessa skattemedel hur som helst, utan att riksdagen alltjämt skall anvisa dessa medel. Det är på denna punkt meningarna gå mest isär. I 10 § andra stycket heter det vidare, att systembolag ej utan samtycke av kontrollstyrelsen må inköpa eller avhända sig fastighet. Om nu kontrollstyrelsen uraktlåter att inleverera dessa skattemedel till statsverket och i stället investerar dem i fastigheter, skall enligt min mening riksdagen höras, ty det tillkommer svenska folkets representanter och ej kontrollstyrelsen att förfoga över skattemedlen. Jag har den uppfattningen, att kontrollstyrelsen bör vaka över själva formerna, men att riksdagen bör vaka över skattemedlens rätta användning.

Bestämmelserna om vad kontrollstyrelsen har att göra äro något vidgade i den senaste författningen, men, som jag tidigare sagt, är det endast när det gäller utskylder som någon fondering får ske av dessa medel, och det finns ingenstädes skrivet, att dessa medel få användas till inköp av fastigheter, som sedan, märk väl, i många fall för stora summor, som ingen enskild skulle ha råd att offra, repareras upp och sedan efter vederbörliga kraftiga nedskrivningar på både fastighet och inventarier överlätas till ett sådant här restaurangbolag. Även här, herr talman, gäller det att riksdagen borde ha sitt ord med i laget. I § 3 är det mycket noga föreskrivet, vad partihandelsbolaget skall iakttaga i avseende å inleverering av vinstmedel, men i avseende å systembolagen kan jag icke finna annat än att de kunna handhava statens medel på ett sätt, som ingalunda överensstämmer med den ordning, som vi här i riksdagen äro vana vid skall tillämpas. I uttrycket enligt »kontrollstyrelsens föreskrifter», ett uttryck, som man återfinner i paragraf efter paragraf, har riksdagen, såvitt jag förstår, aldrig inlagt betydelsen, att man utan riksdagens hörande och utan riksdagens revision skall kunna förfoga över icke inlevererade skattemedel på sätt, som har skett. Jag skulle vilja ställa en fråga till herr statsrådet, som jag icke begär att få svar på nu med detsamma men som, om vi leva, jag kanske kunde få besvarad till ett annat år. Denna fråga är: För vilket belopp ha systembolagen utan riksdagens hörande inköpt fastigheter och inventarier och efter vilka avskrivningar ha dessa utan riksdagens hörande överlåtits på restaurangföretag? Jag begär som sagt icke att få svar härpå redan i dag. Jag kan emellertid icke underlåta att se denna sak mot bakgrunden av en fråga, som debatterades här i riksdagen för någon tid sedan, och som gällde dels en affär på 400 kronor, dels frågan om försäljning av en kronoegendom för 18,500 kronor. Första kammarens protokoll upptar ej mindre än åtta sidors debatt om dessa två saker. Här gäller det emellertid mer än tiodubbla beloppet, som systembolagen enbart med dechargen från kontrollstyrelsen handhar å det allmännas vägnar.

Svar å interpellation. (Forts.)

Herr statsrådet reagerade något mot mitt tal om rättslöshet. Jag hade i interpellationen formulerat mitt uttalande på den punkten på följande sätt: »Hur är det möjligt att på detta arbetsfält skall råda en rättslöshet för näringsidkaren, som på intet annat område inom svenskt liv? Till vilken myndighet skall en svensk näringsidkare inom restaurangnäringen vända sig med utsikt att kunna få det opartiska bedömande, som på andra områden är möjligt få, den rättvisa, som sedan urminnes tider varit en ovärderlig tillgång och stolthet för varje svensk? Till vilken myndighet skall han appellera i andra eller tredje instans om han anser sig fått orätt?»

Jag upprepar denna fråga: Vart skall han vända sig? Det står, att han kan vända sig till Konungens befallningshavande för att klaga. I andra rättsfall kunna vi emellertid vända oss till olika domarinstanser, där personer döma, som icke i övrigt ha någon som helst befattning med saken, men här gäller det, med undantag för Konungens befallningshavande, att man får vända sig till instanser, som själva äro mer eller mindre part i målet.

I Kungl. Maj:ts instruktion för kontrollstyrelsen står det i 2 §, att kontrollstyrelsen skall med uppmärksamhet följa förhållanden samt vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, vilka kunna vara av behovet påkallade. Styrelsen skall alltså begära anslag av skattemedel och skall icke, såsom nu sker, i stället innehålla av överskottsmedlen. Det beslutar man själv, och då blir det givetvis mindre summor inlevererade.

Om räkenskaperna står det föreskrivet — det gäller endast redovisningen av de anslag, som staten beviljar — att de skola granskas av riksräkenskapsverket, och det står för övrigt, att de skola inlämnas »med tillhörande verifikation». I den sista förordningen har man emellertid strukit detta uttryck och i stället talat om »föreskrivna räkenskaps- och redovisningshandlingar». Det är ju gott och väl, att så skall ske beträffande redovisningen av de av staten beviljade anslagen för själva styrelsens räkning, men riksdagens revisorer få icke lov att se på användningen av de andra medlen. Jag kan för min del icke finna annat än att vi förr eller senare måste komma fram till att dessa av riksdagen själva valda förtroendemän, vilka utses ur alla olika partier i riksdagen och med för varje år växlande personal, skola ha rätt att, om de vilja, granska det organs förvaltning, som handhar beskattning av svenska folket i den utsträckning, som här sker. Vi ha ju haft frågan härom uppe till behandling förut, herr talman, och det har mött motstånd, men jag kan säga, att bland annat den gamle Kullenbergstorpren var helt och fullt med på att så skulle ske. Jag vill hoppas, att Sveriges bönder, som ju bruka vara väldigt förståndiga, dock skola ge sitt stöd förr eller senare åt detta krav. Jag kanske icke tillhör riksdagen då längre, men lever jag kommer det att bli en glädjedag, när den frågan går igenom.

Det står i 5 § 2 mom. av de allmänna bestämmelserna, att »ämbets- eller tjänsteman som till följd av sin befattning kan komma att deltaga i beslut om tillverkning eller försäljning av rusdrycker eller att däröver utöva tillsyn må ej vara ledamot av styrelsen» för partihandels-, system- eller restaurangbolag. Jag har tillåtit mig ge uttryck åt den uppfattningen, att det vore önskvärt, att detsamma också skulle gälla ledamot av riksdagen eller kommunalförvaltning. Även ledamöter av riksdagen eller stadsfullmäktige bliva ju part i målet, om de tillhöra en sådan styrelse. De äro därför enligt min mening mindre lämpliga för sådant uppdrag än fristående personer. Jag vill därmed icke på något sätt diskvalificera någon eller göra gällande, att vederbörande icke skulle ha tillräcklig förmåga eller något dylikt, men även om man väljer de allra bästa, så hindrar detta icke, att kritiken blir friare, om man icke behöver taga

Svar å interpellation. (Forts.)

hänsyn till den eller den vid olika tillfällen. Samma sak har berörts i det denna månad utkomna häftet av Svensk tidskrift, där det sägs, att statsrevisionen icke har samma möjlighet att göra sig gällande i sådana verk, som äro, som det heter, parlamentariskt återförsäkrade. Jag tror, att det skulle vara önskvärt, att riksdagen såge till att på detta område lika väl som på andra områden de, som ha att fälla omdömen eller fatta beslut, skola vara fullt fristående.

Det är, herr talman, naturligtvis på detta område icke så lätt för näringsidkarna att kunna göra sig gällande. De få gå fram med ytterligt stor försiktighet. De våga helt enkelt icke föra det fria språk, som en oberoende riksdagsman både kan och har rätt att göra. De få trampa mycket försiktigt för att icke trampa fel. Kontrollstyrelsen sitter med alla trumfkort på hand. Ja, herr statsrådet nickar bifall. Det är faktiskt så, att de äro slagna till slant. De våga därför icke säga sitt hjärtas mening utan få tiga och lida.

Här har talats om vad som skall göras eller icke göras, när vi nu stå inför en avveckling av vinstkvantiteterna. Riksdagen har därvidlag begärt en ny utredning. Mig veterligt är emellertid någon sådan icke igångsatt. Det händer, att man här kan komma i samma läge som på sin tid beträffande vinhandlarna, att man står inför ett fait accompli. Alla vinhandlare tvingades under hand till inlösnings utom en enda, som emellertid också togs till slut. Det kan hända, att det också här blir ett fait accompli, så att man kan säga, att nu behöva vi icke längre taga upp den fråga om vinstkvantiteterna, som riksdagen skrivit om, ty moren har gjort sin tjänst och har gått. Det skulle icke förvåna mig, om det bleve på det sättet. Grundlagen värnar ju om likställigheten i fråga om näringsfång, men på dessa områden synes det verkligen vara ganska illa ställt med den saken.

Jag har redan tackat herr statsrådet för att jag fått ett svar å min interpellation. Med den ordning och reda, som utmärker den styrelse, som kontrollerar allt och alla, hade herr statsrådet givetvis kunnat besvara mina frågor från kväll till morgon. Herr statsrådet har emellertid föredragit att ställa riksdagens andra kammare med ett mycket litet antal undantag utanför denna debatt. Ämnet har dock ett mycket stort intresse i vida kretsar utanför denna kammare.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag har begärt ordet för att blott göra ett par enkla konstateranden. Först gäller det den fråga, som herr Lithander framför allt lagt betydelse vid, nämligen om indragning under systembolagen av folkrestaurangerna. Denna fråga löste riksdagen emellertid i fjol, då det klart skrevs in i författningen det, som nu är avsett att tillämpas. Vid det tillfället förekom icke herr Lithanders röst i den långa debatt, som då fördes i kammaren. Vidare vill jag konstatera, att de nya författningsbestämmelserna givit en ökad möjlighet åt enskilda restauranginnehavare i det avseendet, att det i motsats mot vad nu är rådande införts bestämmelser om en särskild ersättning, då enskilda vägras en rättighet. Slutligen skulle jag också vilja ha antecknat till kammarens protokoll att när herr Lithander förutsätter, att det skall vara möjligt för systembolagen att enligt den nya ordningen »bringa en kommun på knä», skall det inte glömmas att allt fortfarande finns i den nya författningen i fråga om rätten till utskänkning den kommunala bestämmanderätten kvar.

Sedan skulle jag också vilja säga, att det är mig omöjligt att fatta — och detta säger jag såsom mångårig ledamot av riksdagens bevillningsutskott — huru systembolagen skulle kunna använda omsättningsskatten på det sätt,

Svar å interpellation. (Forts.)

herr Lithander här skildrat. Missförstår jag icke saken alltför mycket, kommer aldrig ett systembolag i förbindelse med denna omsättningsskatt. Den upptages enligt gällande bestämmelser av Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen, och den inlevereras till statsverket från denna institution.

Det är blott dessa enkla konstateranden, jag ansett mig böra göra med anledning av vad herr Lithander framhållit.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag beklagar, att jag efter åhörande av herr Lithanders anförande egentligen blott har att säga, att jag icke förstår, varför herr Lithander formulerat sina frågor på det sätt, han gjort. Herr Lithander frågade mig, på vilka paragrafer man stödjer sig, då man går fram på det sätt, som alla känna till. Det visste tydligen herr Lithander. Det framgick av hans anförande och av hela mitt långa anförande, som innehöll den historiska utvecklingen och en redogörelse för läget för närvarande. Vad herr Lithander är intresserad av är i grund och botten icke på vilka beslut statsmakterna stödja sig, utan det läge, i vilket den enskilda restaurangnäringen kommit på grund av den konkurrens med systembolagen, som blivit en följd av statsmakternas beslut.

På den punkten vill jag blott framhålla ett par saker. Herr Olsson i Gävle har redan påpekat, att det för en fortsatt fruktbar diskussion är nödvändigt att göra en skillnad mellan skattemedel och vinstmedel. Jag tror icke, att herr Lithander skall komma långt med sitt resonemang om systembolagens medel såsom skattemedel. Det är alldeles uppenbart, att hela den skatt, som utgår på spriten, kommer oavkortad staten tillgodo. Det som herr Lithander här talar om är bolagens vinstmedel, vilka även jag på grund av den monopolställning, som dessa företag ha, erkänner ha ett visst element av beskattning, på samma sätt som postverkets inleverering och telegrafverkets inleverering har ett element av beskattning över sig. Om emellertid herr Lithander vill föra en diskussion om användningen av dessa vinstmedel, tjänar det icke något förnuftigt ändamål att sammanblanda dessa överskottsmedel med vanliga skattemedel.

Den andra fråga, som herr Lithander berörde, och som utan tvivel har sin betydelse, är, huru det överhuvud taget kan gå för de enskilda i stort sett relativt små näringsidkarna att klara sig i konkurrensen med storföretag såsom systembolagen med deras stora restaurangbolag. Om herr Lithander har rätt i att de enskilda restaurangerna stå på en jämförelsevis högre nivå, vilket han talat om med vissa citat, borde en konkurrens i fråga om kvaliteten även med dessa storföretag icke vara omöjlig. Detta är emellertid en konsekvens av hela det system, som vi infört, och som det icke förefaller mig i detta ögonblick vara mycken anledning att resonera om.

Frågan angående den frihet, som systembolagen skulle ha i användningen av överskottsmedlen, är en fråga, där man kan ha delade meningar om huru långt man bör gå i fråga om statsmakternas och riksdagens samt regeringens kontroll över användningen av dessa medel. Att en viss frihet måste lämnas dessa af-färsdrivande företag, det kanske väl ändå herr Lithander är ense med mig om. Att man på den punkten kan tänka sig en mera ingående kontroll, skall jag visst icke förneka, men det är en fråga, som bör tagas upp såsom en särskild fråga. Och det hade varit mycket mera givande, om herr Lithander verkligen med sina frågor inriktat sig på den punkten i stället för på andra punkter, som tydligen icke ha så mycket att göra med det, som är herr Lithanders egentliga intresse.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

§ 4.

Vid nu skedd föredragning av utrikesutskottets memorial, nr 10, angående ersättning till dess tjänstemän m. fl. blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogs andra lagutskottets memorial, nr 61, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 58 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om semester m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Därvid yttrade:

Herr Sandström: Herr talman! Jag har icke tidigare yttrat mig i frågan om semesterlagen, vilket beror därpå, att jag på grund av bortresa icke var närvarande i utskottet vid realbehandlingen av denna lag. Vid det sammanträde emellertid, då vi försökte att sammanjämka kamrarnas skiljaktiga beslut, var jag närvarande och deltog i behandlingen, varför jag nu vill med några få ord ange min ståndpunkt till den omstridda punkten i semesterlagen.

Såsom de ärade kammarledamöterna observerat, finns till detta andra lagutskottets memorial nr 61 fogad en blank reservation, avgiven av sex ledamöter i lagutskottet. Av dessa tillhöra tre högern, två tillhöra det socialdemokratiska partiet och en tillhör folkförbundet. Orsaken till att denna reservation är avgiven är, att dessa utskottsledamöter icke velat taga ansvaret för att föreslå denna tvingande bestämmelse angående den s. k. sedvänjan i fråga om förut utgående semester för vissa grupper. Vi ha för vår del ansett, att det är så långt ifrån att vi kunna gå med på att denna tvingande bestämmelse skulle lända till fördel för dessa grupper av anställda, som att det fastmera står för oss ganska klart, att denna tvingande bestämmelse kommer att bli till nackdel för dessa anställda. Det förhåller sig så, att de grupper, som nu åtnjuta längre semester än de tolv dagar, som föreslås i den lag, som nu skall beslutas, åtnjuta sådan semester på grund av frivilliga överenskommelser, i en del fall kanske fullt frivilligt från arbetsgivarens sida. Nu kunna vi med skäl befara, att om denna tvingande bestämmelse kommer in i 2 § skall det sedan bli svårare för de anställda — det är de s. k. privatanställda, som det väl mest gäller — att få längre semester än tolv dagar. Sannolikt kommer man på arbetsgivaresidan att bli mindre benägen för att gå med på en längre semester än tolv dagar för nya grupper, om det finns en sådan tvingande bestämmelse, och arbetsgivarna med anledning därav kunna antaga, att om detta nu blir lag en genom deras tillmötesgående beviljad längre semestertid än tolv dagar sedan skall betecknas såsom sedvänja och gälla för all framtid. Därför ha vi trott, att det vore vida bättre att icke få in denna tvingande bestämmelse i lagen utan att man i stället anförtrodde åt respektive organisationer, såsom förut, att komma överens om eventuell längre semester än tolv dagar.

Då nu utskottet har försökt möjligheten att sammanjämka de olika besluten, anser jag för min del, att utskottet skulle först försökt finna en sådan linje, att man därmed visade åtminstone något tillmötesgående mot vardera kammaren: Det fanns en sådan väg, som man kunnat beträda, och det framställdes även ett yrkande i utskottet därom. Det skulle ha gått till på det sättet, att man visserligen tog med en sådan bestämmelse som den föreslagna i semesterlagens 2 §, men i stället för att ge den en tvingande innebörd gäve den dispositiv karaktär. Detta hade gått mycket lätt för sig genom att byta ut ett enda

litet ord, nämligen ordet »skall» mot ordet »bör». Kanske sedan någon liten omredigering i övrigt blivit nödvändig. Då tror jag, att den punkten skulle dels haft nytta med sig vid blivande förhandlingar om semester för de grupper, som här kunna komma i fråga, och dels icke medfört de nackdelar, som en tvingande bestämmelse enligt det föreliggande sammanjämningsförslaget måste medföra enligt reservanternas mening.

Härtill kommer också, att lagrådet, som granskat förslaget till semesterlag, bestämt avstyrkt just denna punkt. Lagrådet framhöll därvidlag, att man kunde befara tvister i framtiden på grund av denna bestämmelse. Därför tror jag, herr talman, att det varit mycket lyckligt, om man kunnat finna en sådan utväg, som jag nu framkastat, men det yrkandet vann icke majoritet i andra lagutskottet, och därför har frågan om en dylik sammanjämnning nu förfallit.

Jag skall icke upptaga tiden längre, utan vid det förhållande, att vi befinna oss i riksdagens elfte timme och kanske icke fullt ett tiotal av riksdagens ledamöter äro närvarande, vill jag icke riva upp någon vidare strid härom. Jag vill blott ha denna min deklaration till protokollet antecknad och anser mig i nuvarande läge nödgad att yrka bifall till utskottets sammanjämningsförslag, sådant det här föreligger, och att föreliggande memorial alltså måtte laggas till kammarens handlingar.

Herr Råstock: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag dristat begära ordet i detta sammanhang. Såvitt jag kan finna av det aktstycke, som här föreligger, har andra kammaren fått sin vilja igenom. Det är ju på det sättet, att en saklig debatt bort kunna föras vid det tillfälle, då frågan var före i kammaren. Även om jag kan förstå, att herr Sandström har behov av att deklarerera sin uppfattning, så kan jag däremot icke riktigt vara med i galoppen, när han nu tar fram de sakska, som enligt hans mening tala för den ena eller andra ståndpunkten. Jag upprepar, som sagt, att andra kammaren har fått vad den beslutat och kan för sin del icke ha någon anledning att riva upp sitt tidigare beslut.

Herr Sandström: Herr talman! Det är alldeles riktigt — och det vill jag heller icke bestrida — att andra kammaren har fått igenom vad den beslutat. Här finns emellertid i alla fall tre andrakammarledamöter bland dem, som reserverat sig mot sammanjämningsförslaget, och då kan det också vara fullt berättigat, att det här yttrats några ord till motivering av denna deras intagna ståndpunkt.

Vidare anfördes ej. Memorialet lades till handlingarna.

§ 6.

Föredrogs, punktvis, och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till avsättning till fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen m. m.

§ 7.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till övergångsstat för budgetåret 1937/38.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under Statens allmänna fastighetsfond, utrikesdepartementet, bebådade framställning angående anslag till uppförande av ny byggnad för beskickningen i Tokio;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar; och

nr 215, angående ersättning till ett av statsutskottet vid behandling av visst ärende anlitat biträde.

§ 9.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 398, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1938/39 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.;

nr 399, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 400, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 401, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 402, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om anslag till bidrag till standardiseringsverksamheten;

nr 403, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter;

nr 404, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m.;

nr 405, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens arbetslöshetskommission, reservarbeten och kontantunderstödsverksamhet m. m. jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 406, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om avsättning till statens automobilskattemedelsfond m. m.;

nr 407, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar m. m.;

nr 408, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till övergångsstat för budgetåret 1937/38;

nr 409, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående avskrivning av till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m. anvisat kapital;

nr 410, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för anläggning av ett oljeraffinaderi i Nynäshamn;

nr 411, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statlig lagerhållning m. m.;

nr 412, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ämbetsbyggnader för marinens och flygvapnets ledande organ m. m.;

nr 413, i anledning av utav Kungl. Maj:t gjord framställning om anslag till uppförande av domkapitelshus i Växjö;

nr 414, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till Uppsala universitet: Inredningsarbeten m. m. för universitetsbiblioteket;

nr 415, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till Småskoleseminarier: Utrustning;

nr 416, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsberedskapens omedelbara stärkande m. m.;

nr 417, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avlöningar och materiel m. m. vid universiteten i Uppsala och Lund jämte vissa i ämnet väckta motioner;

nr 388, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 432, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad förläggningsplats för Värmlands flygflottilj m. m.;

nr 433, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergift till viss del av ogulden skatt för Kiplingebergs och Närlinge fideikommissegendomar m. m.;

nr 434, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till nyanaffning av maskiner för mynt- och justeringsverket;

nr 435, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1938/39 till utbyggande av fångvårdens ungdomsanstalt å Skenäs m. m.;

nr 436, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till driften av epidemisjukhus jämte i ämnet väckta motioner;

nr 437, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1938/39 till länsnykterhetsnämnder m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 439, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till medicinalstyrelsen för budgetåret 1938/39; och

nr 440, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en central depå för blindas arbeten jämte i ämnet väckta motioner;

från bankoutskottet:

nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med avsked åt viss i statens tjänst anställd sjuksköterskepersonal;

nr 426, angående regleringen för budgetåret 1938/39 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; och

nr 438, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om upphävande av 11 § civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442) m. m.;

från första lagutskottet:

nr 450, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1938/39;

nr 451, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) m. m.;

nr 452, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 46 och 75 §§ lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar; och

nr 453, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse av § 11 förordningen den 18 juni 1864 (nr 41) angående utvidgad näringsfrihet; samt

från andra lagutskottet:

nr 448, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av den internationella arbetsorganisationens fjärde sjöfartskonferens år 1936 fattade beslut; och

nr 449, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om semester m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Vidare anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 441, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser nionde huvudtiteln;

nr 442, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39 å kapitalbudgeten gjorda framställning om anslag till byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan;

nr 443, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 444, i anledning av väckta motioner om anslag till bidrag till inköp av konstgödsel i Norrland;

nr 445, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att försälja viss fast egendom; och

nr 446, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Lithander under 5 dagar fr. o. m. den 9 juni.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.22 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Fredagen den 10 juni.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 2 och den 3 innevarande juni.

§ 2.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial, nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under Statens allmänna fastighetsfond, utrikesdepartementet, bebadade framställning angående anslag till uppförande av ny byggnad för beskickningen i Tokio.

§ 3.

Föredrogs, punktvis, statsutskottets utlåtande, nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

§ 4.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar; och

nr 215, angående ersättning till ett av statsutskottet vid behandling av visst ärende anlitat biträde.

Vad utskottet i nämnda utlåtande och memorial hemställt bifölls.

§ 5.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 418, anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39 jämte i ämnet väckta motioner behandlade allmänna principfrågor;

nr 419, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag under justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 420, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag under försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 421, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag under socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 422, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag under kommunikationsdepartementets verksamhetsområde med undantag för affärsverken;

nr 423, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag under ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 424, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag under handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 425, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag till kapitalinvestering i affärsverksfonderna;

nr 431, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag till domkapiteln och stiftsnämnderna för budgetåret 1938/39 m. m.;

nr 447, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till vissa byggnader för sjukvårdsändamål m. m.; och

nr 454, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar om anslag till byggnadsarbeten, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.8 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Måndagen den 13 juni.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial:
nr 216, angående statsregleringen för budgetåret 1938/39;
nr 217, angående regleringen av tilläggsstaten till riksstaten för budgetåret 1937/38;
nr 218, angående regleringen av övergångsstaten för budgetåret 1937/38; och
nr 219, angående beredskapsstat för budgetåret 1938/39.

§ 2.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 455, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till bidrag till handelshamnar och farleder jämte en i ämnet väckt motion;

nr 456, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för vårterminen 1938 till vissa allmänna läroverks ljus- och vedkassor;

nr 457, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till extra utgifter;

nr 458, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till extra utgifter;

nr 459, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln, avdelningen Flygvapnet, gjorda framställning angående anslag till extra utgifter;

nr 460, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till extra utgifter;

nr 461, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till extra utgifter;

nr 462, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till extra utgifter;

nr 463, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till extra utgifter;

nr 464, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till extra utgifter;

nr 465, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar; och

nr 466, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.7 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 14 juni.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande juni.

§ 2.

Föredrogs punktvis statsutskottets memorial, nr 216, angående statsregleringen för budgetåret 1938/39.

Ang. statsregleringen för budgetåret 1938/39.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1, angående skatter.

Ang. skatter

Efter föredragning av punkten anförde

Herr **Lithander**: Herr talman! När man kommer till denna sista arbetsdag i riksdagen och får den samlade uppgiften över rikets inkomster och utgifter, kan det icke annat än väcka mycket stora betänkligheter för var och en, som med visst bekymmer ser, hur det skall vara möjligt att i framtiden hålla den takt, som man här slagit in på, när det gäller att gå in för utgifter i den omfattning på många håll, som här beslutats. Det är naturligtvis svårt att veta på vilka punkter som en inskränkning kan visa sig vara behövlig och möjlig att göra. Men jag tror, att det är en skyldighet för en riksdagsman, som har att företräda näringslivets intressen, att peka på detta och att i detta ögonblick uttala ett varningsord för att alltför mycket slå in på den väg, som vi nu äro inne på.

Jag tillät mig i remissdebatten — det var långt frampå natten och inför en rätt tom kammare — att fästa uppmärksamheten även då på dessa saker. Jag tillåter mig, herr talman, att bland annat fästa uppmärksamheten på, att riksstaten omfattar icke bara de utgifter, som i detalj behandlas inom statsutskottet, inom jordbruksutskottet, inom bankoutskottet, inom särskilda utskott, utan att vi också ha någonting, som heter automatiskt växande utgifter, över vilka riksdagen aldrig siffermässigt har gått in i någon detaljprövning. Man har sagt, att det och det beslutet medför den och den ökningen, men man har icke diskuterat siffrorna.

I det nuvarande årets stat innebära de automatiskt växande utgifterna något över 50 miljoner kronor. Nästa budgetår innefattar ytterligare ungefär 20 miljoner kronor och det därpå följande cirka 30 miljoner kronor. Det gör på tre budgetår en ökning i automatiskt växande utgifter på sammanlagt över 100 miljoner kronor.

Jag menar, herr talman, att med sådana siffror för ögonen måste man vara betänksam, när man vet, att för att täcka allt detta har utgångspunkten varit de inkomster, som en högkonjunktur inom näringslivet med rikt flödande vinster givit.

Ang. skatter. (Forts.)

Man vet, hur svårt det är i fråga om statsutgifter att taga steget tillbaka. Jag har ansett det vara min plikt, herr talman, att liksom i remissdebatten fästa statsmakernas särskilda uppmärksamhet på detta, så att vi med gemensamma strävanden må komma till ett för land och folk lyckligt resultat i avseende å besluten utan att vedervåga den säkerhet och den trygghet, som jag tror i alla fall för oss alla är ett gemensamt och viktigt syfte och mål.

Vidare yttrades ej. Vad utskottet i punkten hemställt bifölls.

Punkterna 2—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Föredrogs punktvis statsutskottets memorial, nr 217, angående regleringen av tilläggsstaten till riksstaten för budgetåret 1937/38.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Föredrogs punktvis statsutskottets memorial, nr 218, angående regleringen av övergångsstaten för budgetåret 1937/38.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 219, angående beredskapsstat för budgetåret 1938/39; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Ordet lämnades på begäran till herr **Lithander**, som anförde: Herr talman! *Interpellation.*
I skrivelse daterad Stockholm den 4 juni 1936 riktade jag till kungl. järnvägsstyrelsen följande framställning:

»På sin tid medgav Järnvägsstyrelsen, att ett antal lätthanterliga med gum-mihjul försedda kärror ställdes till bärarnas förfogande å Göteborgs centralstation och för såvitt jag känner så har detta varit till såväl allmänhetens nytta som till hjälp för vederbörande bärarelag där nere. Min hemställan härmed gäller om Järnvägsstyrelsen skulle vilja hava godheten att göra samma med-givande i Stockholm.

Helt nyligen for jag ner till Göteborg och gjorde då samma erfarenhet som redan tidigare, nämligen att det är mycket ont om transportmedel vid befordringen av resandes gods. Jag tror att Järnvägsstyrelsen skulle göra den resande allmänheten och även bärarelaget en stor tjänst om samma medgivande, som lämnas i Göteborg, också gjordes här på Stockholms centralstation och alltså bärarelaget får rätt att med dylika lätthanterliga åkdon transportera de resandes bagage ifrån dörrarna vid entrén fram till järnvägståget och vice versa.

Jag hoppas att Järnvägsstyrelsen kan se möjligheten att i någon utsträckning bevilja denna anhållan.»

Som svar härpå erhöll jag följande meddelande:

»Kungl. Järnvägsstyrelsen

Drifttjänstbyrån

Dnr Dbr 405/35.

Stockholm den 8 juni 1936.

Till Herr Riksdagsmannen Edvard Lithander, Stockholm.

Kungl. Järnvägsstyrelsen har mottagit Eder skrivelse av den 4 juni 1936 med förslag om införande av vissa lättare resgodskärror vid Stockholms Central och kommer svar att meddelas Eder, så snart erforderlig utredning i ärendet avslutats.

Enligt uppdrag:

G. Björklund.»

Vid besök i dag i kungl. järnvägsstyrelsen har jag erhållit meddelande, att den ovan begärda anhållan icke föranlett något åtgörande. Något beslut föreligger icke och något meddelande har icke ingått till mig.

Då den erforderliga utredningen i ärendet sålunda icke avslutats under en tidrymd av något över två år och varken allmänheten eller bärarna vid Stockholms Central kunnat erhålla den lättnad, som förslaget innebär, ber jag härmed att, även om det gäller en detalj, genom herr statsrådets medverkan kunna få denna lilla reform genomförd till allmänhetens och till de inom facket arbetandes fördel. Jag vill under förhandenvarande förhållanden utsträcka min anhållan till att denna praktiska åtgärd blir tillämplad inte enbart, såsom den första framställningen innebär, vid Stockholms Central utan även vid Malmö, Norrköping och andra statens järnvägars stationer i Sverige, där stark trafik därmed skulle underlättas.

I Göteborg, där järnvägsstyrelsen på min anhållan den 11 mars 1935 vidtagit denna anordning, har den fungerat till synnerlig belåtenhet, icke minst för därvarande bärarlag utan även till gagn och lättnad för den resande allmänheten.

Interpellation. (Forts.)

Systemet är ingalunda nytt. Det har tillämpats och tillämpas vid de erkänt bäst skötta järnvägarna i England.

Att allmänheten i Stockholm i över två år, såsom nu skett, fått vänta på vidtagande av en så enkel praktisk anordning, som det här är fråga om, och en riksdagsman under samma tidslängd fått vänta på att frågan blir behandlad, utredd och besvarad, ger i viss mån en blixtbelysning över hur tungrott det understundom är i statsdrift — av intresse särskilt nu, när frågan om ett statligt järnvägsmonopol enligt ledande artikel i dagens nummer av Svenska Dagbladet håller på att utredas. Man kan då med skäl undra, hur allmänheten och riksdag skulle komma att bli behandlade, vilka erfarenheter i framtiden skulle göras och hur det komme att ställa sig, om statligt järnvägsmonopol bleve verklighet, och det kan komma att gälla långt viktigare frågor än ovanstående enkla praktiska anordning till allmänhetens gagn.

Under hänvisning till ovanstående ber jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande fråga:

Vill herr statsrådet tillse att ovanstående fråga får en snabbare behandling än hittills och att själva åtgärden blir förverkligad till den resande allmänhetens och till respektive bärarelags gagn?

Denna anhållan bifölles.

• § 7.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.17 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Torsdagen den 16 juni.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande juni.

§ 2.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 467, angående statsregleringen för budgetåret 1938/39;

nr 468, angående regleringen av tilläggsstaten till riksstaten för budgetåret 1937/38;

nr 469, angående regleringen av övergångsstaten för budgetåret 1937/38;

nr 470, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1938/39;

nr 471, med överlämnande av tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1937/38;

nr 472, med överlämnande av övergångsstat för budgetåret 1937/38; och

nr 473, med överlämnande av beredskapsstat för budgetåret 1938/39.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

dels till Konungen:

nr 474, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; och

nr 476, angående reglemente för riksgäldskontoret;

dels nr 475, till fullmäktige i riksbanken med överlämnande av reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning;

dels och nr 477, till fullmäktige i riksgäldskontoret med överlämnande av reglemente för riksgäldskontoret.

§ 3.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till Sveriges riksdags beslut å innevarande lagtima riksmöte.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

Hans excellens herr statsministern *Hansson* föredrog Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 327, till riksdagen angående förordnande av statsrådsledamöter att uppläsa Kungl. Maj:ts beslut om avslutande av innevarande års lagtima riksdag, innefattande, bland annat, att Kungl. Maj:t förordnat hans excellens herr statsministern att i riksdagens andra kammare uppläsa ifrågavarande beslut.

Andra kammarens protokoll 1938. Nr 44.

Härefter lämnade herr talmannen ånyo ordet till hans excellens herr statsministern *Hansson*, som uppläste Kungl. Maj:ts öppna brev, nr 326, enligt vilket innevarande års lagtima riksdag skulle avslutas denna dag.

§ 6.

Herr talmannen tog nu avsked av kammarens ledamöter med följande ord: Mina damer och herrar! När vi nu stå vid slutet av denna riksdag, vill jag rikta ett tack till kammarens ledamöter för den välvilja, som kommit mig till del vid utöandet av talmansskapet, och för det synnerligen goda samarbete, som varit rådande. Även vid detta riksmöte ha på regeringens förslag viktiga ärenden behandlats, som genom de fattade besluten skola föras ut i livet. Visserligen ha meningarna ibland brutit sig mot varandra, men i stort sett har sammanhållningen varit mycket god. Att en viss forcering av ärendenas behandling förekom vid slutet av riksdagen, kunde denna gång icke, lika litet som vid föregående riksdagar, undvikas. Med nuvarande arbetsordning är det svårt att härutinnan kunna åstadkomma bättring. Skall riksdagsarbetet kunna ordnas på ett mera rationellt sätt, får förslag om höstsession på allvar övervägas.

Slutligen uttalar jag ett varmt tack till mina kamrater i presidiet och önskar kammarens ledamöter en angenäm sommar.

Härpå svarade herr **Råstock**: Det torde ankomma på mig att med ålderns rätt till Eder överbringa ett tack, herr talman. Jag vill emellertid först konstatera, att ett livskraftigt samhälle utvecklas ständigt till nya och bättre former för samlevnad, vilket säkerligen leder till ökad trivsel och samhörighetskänsla hos medborgarna.

Det är Eder ansvarsfyllda uppgift att leda våra förhandlingar, och jag vet, att alla, såväl närvarande som hemresta kammarkamrater, äro fullständigt eniga med mig, då jag säger, att en värdigare, skickligare och mera oväldig talman kunna vi icke önska oss. Ni har dessutom alltid bemött oss med överseende och välvilja även under omständigheter, då Edert tålmod satts på rätt hårda prov. Då vi nu önska Eder en vilsam sommar, inbegripa vi däri en varm önskan om en lyckosam resa, då Ni i morgon anträder en färd för högtidlig hållande av svenskminnen i Delaware. Vi uttala samtidigt ett hjärtligt välkommen åter till Edert av oss alla så högt skattade utövande av talmansskapet i riksdagens andra kammare.

Herr talmannen och kammarens ledamöter utbytte härefter avskedshälsningar samt åtskildes.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 21 juni.

Kl. 2 e. m.

Jämlikt bestämmelse i § 12 reglementariska föreskrifter för riksdagen hade tillkännagivande blivit vederbörligen utfärdat därom, att justering av de kammarens protokoll, vilka vid riksdagens avslutande återstode ojusterade, komme att denna dag kl. 2 e. m. försiggå i kammarens justeringsrum; och tillstädeskommo på utsatt tid följande kammarens ledamöter:

herr *Råstock*,
» *Andersson* i Löbbo,
» *Kilbom* och
» *Tornegård*.

De protokoll, som hållits vid kammarens sammanträden den 13, den 14 och den 16 innevarande juni, upplästes och blevo av kammarens tillstädesvarande ledamöter godkända.

In fidem
Sune Norrman.
